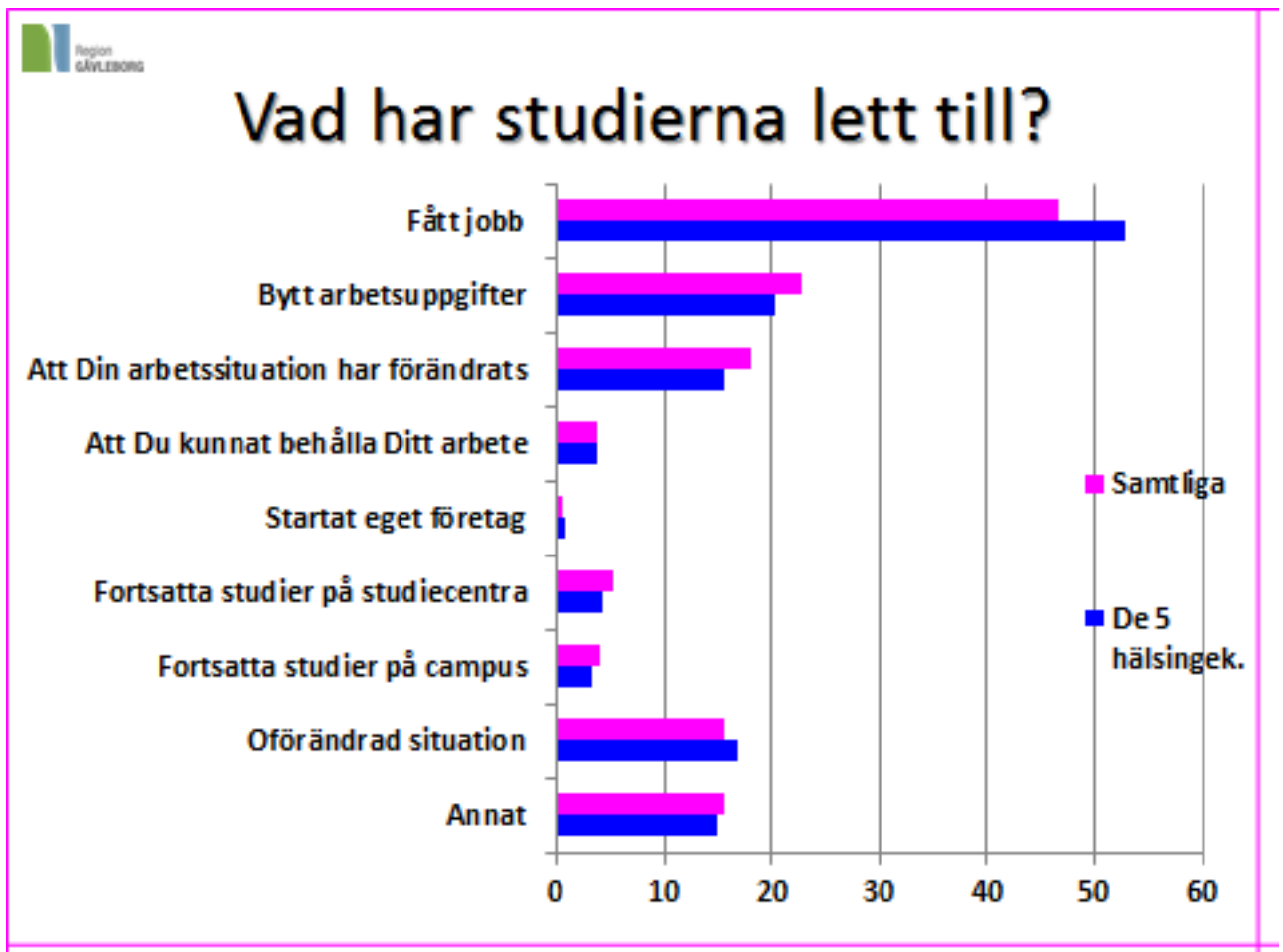

Slutrapport

Lärcentrautveckling förstudie

2014-09-01 – 2015-02-28

Projektledare
Jonny Engström

Projektmedarbetare
Jan Bäcklin
Lena Baleus

Innehåll

Sammanfattning.....	3
Inledning.....	4
Bakgrund	4
Syfte.....	4
Mål.....	5
Nyskapande och innovativt	5
Projektets resultat	5
Uppfyllelse av syfte	5
Uppfyllelse av projektmålen.....	5
Enkätstudierna	5
Enkätstudie högskolestuderande.....	6
Enkätstudie yrkeshögskolestuderande	18
Handlingsplan.....	21
Strategisk nivå	22
Taktisk nivå	22
Operativ nivå	23
Resultatspridning samt information och offentliggörande	23
Förslag till åtgärder.....	24
Referenser.....	24

Sammanfattning

CFL (Centrum för Flexibelt Lärande), Söderhamns kommun har varit projektägare för förstudien Lärcentrautveckling. Förstudien startade 2014-09-01 och slutfördes 2015-02-28. Region Gävleborg finansierar projektet med högst 199 500 kronor. Följande kommuner har omfattas av förstudiens verksamhet; Bollnäs, Gävle, Hudiksvall, Ljusdal, Nordanstig, Ovanåker, Sandviken och Söderhamn. Kommunerna har medfinansierat förstudien med tid via undertecknade avtal. Syftet med förstudien har varit:

Att genomföra en ny studie av högskolestuderande ur ett komparativt (jämförande) perspektiv med tidigare studier av högskolestuderande vid lärcentra med hur det ser ut idag.

Att ta fram ett underlag för utveckling av lärcentra i en framtida studie.

Att skapa en handlingsplan för vidareutveckling av lärcentra utifrån 3M-funktionerna¹ (Mötesplats, Mäklare och Motor) med fokus på utbildning och kompetensförsörjning.

Enkätstudierna visar att de högskolestuderande till ännu större andel än tidigare är kvinnor som läser programutbildningar och som får arbete och stannar kvar i sin hemkommun. Medelåldern för de studerande är 35 år, vilket är väsentligt högre än de som studerar på campus. Dessutom har flertalet barn och familj. Den sociala bakgrunden för de högskolestuderande är i ännu högre grad än tidigare att de kommer från arbetarklassen. För studerande från Bollnäs, Ljusdal, Nordanstig, Ovanåker och Söderhamn är 64 % av deras fäder arbetare. Lärcentra svarar på så sätt upp mot en nationell önskan om breddad rekrytering till högre utbildning.

För att nå målen om att minst 40-45 % av alla 30-34 åringar fram till år 2020 har en tvåårig eftergymnasial utbildning krävs en rad åtgärder. Projektet har med utgångspunkt i 3M¹ och ett antal intervjuer, tillsammans med enkätsvar format en handlingsplan i tre nivåer.

1. På den strategiska nivån är det viktigt med beslut om att lärcentra ska utgöra en del av det ordinarie utbildningssystemet. Att lärosätena får ett uppdrag att aktivt bidra till att kompetensförsörjning sker även på orter utanför den egna lokaliseringen samt att det finns tillräckligt med resurser för att genomföra efterfrågade utbildningar.
2. På den taktiska nivån är det angeläget att kommunerna satsar tillräckliga resurser att fortlöpande utrusta och bemanna lärcentra för att i samverkan med det omgivande samhället underlätta kompetensförsörjningen i regionen.
3. På den operativa nivån är samverkan med högskolor och det omgivande samhället viktigt. Det krävs en rejäl satsning på kvalitetsfrågor i vid bemärkelse. Dessutom är det nödvändigt att intensifiera och sprida information om lärcentras existens och möjligheter.

En mindre studie genomfördes också av yrkeshögskolestuderande vid tre av kommunerna i Hälsingland. Även de yrkeshögskolestuderande får arbete och knappt hälften bor i regionen. Två av tre yrkeshögskolestuderande är män. Medelåldern för Yh-studerande är 29 år, majoriteten lever ensamma utan barn.

¹ Grepperud, G. & Thomsen, T. (2001) Vilkår for et regionalt utdanningsløft (U-VETT Publikationer nr.1) Universitetet i Tromsø, U-VETT.

Inledning

Under åren 1997-2003 genomfördes tre enkätundersökningar om högskolestuderande vid studiecentra i Hälsingland. Syftet med undersökningarna var att få en bild av de studerande vad gäller kön, ålder, utbildnings- och social bakgrund samt familjesituation. Syftet var vidare att få kunskap om villkor för studierna, varför de studerade i vuxen ålder, påbörjade högre utbildning samt vilka konsekvenser studierna haft för den studerande.

Undersökningarna resulterade i ett antal rapporter som väckte stor uppmärksamhet och var bidragande till utvecklingen av studiecentra inte bara i Hälsingland utan även i många andra delar av landet. Studierna genomfördes åren 1997, 2000 samt 2003. Den grupp som undersöktes var de som studerade åren 1994, 1997 respektive 2000. Detta för att kunna utläsa vad som hänt efter utbildningen, hur de såg på sig själva, vilka som fått arbete, om de bodde kvar i sina kommuner etc.

Nu när det har gått drygt tio år sedan den senaste undersökningen genomfördes skulle det ur flera aspekter vara intressant att se, om och i så fall hur, situationen förändrats. Samtidigt finns också behov av att få statistik över antal studerande vid respektive lärcentra i hela länet. Denna förstudie skulle kunna utgöra en del av beslutsunderlaget för ett framtida agerande sett ur ett länsperspektiv, angående infrastruktur för vuxnas eftergymnasiala lärande. Förstudien skulle också ge värdefull information, som svårigen kan fås på annat sätt, för att med den som utgångspunkt skapa aktiviteter som syftar till att nå målsättningen enligt den regionala utvecklingsstrategin (RUS) att 40-45% av 30-34 åringarna ska ha minst två års eftergymnasiala studier.

Bakgrund

CFL (Centrum för Flexibelt Lärande), Söderhamns kommun har varit projektägare för förstudien Lärcentrautveckling. Förstudien startade 2014-09-01 och slutfördes 2015-02-28. Region Gävleborg finansierar projektet med högst 199 500 kronor. Följande kommuner har omfattas av förstudiens verksamhet; Bollnäs, Gävle, Hudiksvall, Ljusdal, Nordanstig, Ovanåker, Sandviken och Söderhamn. Kommunerna har medfinansierat förstudien med tid via undertecknade avtal.

Utgångspunkterna för förstudien har varit den regionala utvecklingsstrategin i Gävleborg, Nya möjligheter, Kompetensprogrammet – Regionalt genomförandeprogram för Gävleborg 2014-2020, tidigare studier vid lärcentra och tidigare projekt såsom Yrkeshögskola utveckling, Lokala Kompetenscentra, Varsel- och Bra Före projekten samt andra likartade projekt.

Den regionala utvecklingsstrategin pekar ut kompetens som en av drivkrafterna för hållbar utveckling vilken förtydligas i kompetensprogrammet som är ett av flera regionala program som konkretiserar den regionala utvecklingsstrategin. Förutsättningar för lärande, utbildning och kompetensförsörjning är tre viktiga målområden i kompetensprogrammet.

Syfte

Att genomföra en ny studie av högskolestuderande ur ett komparativt (jämförande) perspektiv med tidigare studier av högskolestuderande vid lärcentra med hur det ser ut idag.

Att ta fram ett underlag för utveckling av lärcentra i en framtida studie.

Att skapa en handlingsplan för vidareutveckling av lärcentra utifrån 3M-funktionerna (Mötesplats, Mäklare och Motor) med fokus på utbildning och kompetensförsörjning.

Mål

Att ta fram underlag som gör det möjligt att bidra till att minst 40-45 % av alla 30-34 åringar fram till år 2020 har en tvåårig eftergymnasial utbildning och som till huvuddelen matchar arbetslivets behov i regionen.

Att utveckla lärcentras nya roller i ett framtidsperspektiv utifrån 3M-funktionerna, lokala kompetenscentra och yrkeshögskole- och collegeetableringar i länet.

Nyskapande och innovativt

Det nyskapande och innovativa återspeglas huvudsakligen i den framtagna handlingsplanen.

Projektets resultat

Uppfyllelse av syfte

En ny studie av högskolestuderande har genomförts och jämförts ur ett komparativt (jämförande) perspektiv med tidigare studier av högskolestuderande vid lärcentra med hur det ser ut idag. En första mindre studie är också genomförd gällande yrkeshögskolestuderande.

En ansats till underlag är framtaget för utveckling av lärcentra i en framtida studie.

En handlingsplan är framtagen för vidareutveckling av lärcentra utifrån 3M-funktionerna (Mötesplats, Mäklare och Motor) med fokus på utbildning och kompetensförsörjning.

Uppfyllelse av projektmålen

I handlingsplanen finns ett antal förslag som, kan om de realiserar, bidra till:

Att minst 40-45 % av alla 30-34 åringar fram till år 2020 har en tvåårig eftergymnasial utbildning och som till huvuddelen matchar arbetslivets behov i regionen. Det är också beroende på vilka satsningar och beslut som regering och riksdag fattar.

Att utveckla lärcentras nya roller i ett framtidsperspektiv utifrån 3M-funktionerna, lokala kompetenscentra och yrkeshögskole- och collegeetableringar i länet.

Enkätstudierna

Enkätstudierna inleddes i september 2014 genom telefon- och mailkontakter med samtliga i projektet ingående kommuner, där listor på högskole- och yrkeshögskolestuderande läsåret 2011/12 efterfrågades. Kommunerna fick tid på sig fram till den 1 oktober 2014 att få fram listor med adresser. Enkäten gällande högskolestuderande konstruerades med utgångspunkt från tidigare enkätstudier gällande högskolestuderande i Hälsingland². De viktigaste frågorna förblev oförändrade, några modifierades utifrån aktuella förändringar och några som tidigare ej givit särskilt mycket togs bort. Enkäterna skickades ut i mitten av oktober 2014 varefter en första påminnelse gick ut i november 2014 och en andra påminnelse gick ut i början av januari 2015. En stor mängd adresser visade sig vara felaktiga. Nya adresser spårades i de flesta fall, och nya utskick gjordes till dessa.

Resultatsammanställning av inkomna svar påbörjades i december 2014 och färdigställdes näst sista veckan i februari 2015. Till årsskiftet hade cirka 35 % av de högskolestuderande svarat. För yrkeshögskolestuderande (Yh) hade cirka 20 % svarat. Projektledningen beslutade då att lägga all kraft på att komma över 50 % på högskoleenkäten och att avvakta med yrkeshögskoleenkäten. Påminnelser till personer med tidigare felaktiga och åter avflyttade gick ut i

² Rapportserie Studiecetra Hälsingland.

slutet av januari 2015. Två personer har anlitats för att via telefonintervjuer få in fler svar. Dessa personer har koncentrerat sitt ringande till hälsingekommunerna undantaget Hudiksvall. För att underlätta telefonintervjuandet och för att öka möjligheterna att få in tillräckligt antal svar anpassades telefonenkäten till att omfatta färre antal frågor. Vissa frågor som var omfattande togs bort då de inte gav tillräckligt i utbyte utifrån målsättningen att svaren skulle rymmas på en A4 sida.

Förklaringen till valet av orter var att det inte gick att få in listor på de som studerade läsåret 2011/12 från Hudiksvall. Listorna från Hudiksvall avsåg endast studerande som fanns i programutbildningar som startat före januari 2014. Frågor som har med nuvarande sysselsättning och bostadsort, liksom ålder blir därför missvisande jämfört med övriga som studerade läsåret 2011/12 där de flesta är klara med sina studier medan Hudiksvallsgruppen fortfarande är i studier. Däremot när det gäller bevekelsegrunder för studier, genus, social bakgrund, hur man ser på servicen från lärcentrum, etc. kan dessa enkäter användas som underlag i studien.

Att det inte gjorts samma ansträngningar när det gäller Gävle och Sandvikens kommuner beror på att det inte finns tidigare material att göra jämförelser med. För Sandvikens del har det varit svårigheter att få fram uppgifter, men i slutskedet lyckades det med telefonintervjuer så att svarsfrekvensen från Sandviken passerade 50 %. För Gävles del blev det också en tids- och resursfråga. Alldeles i slutet av förstudien intensifierades jakten på yrkeshögskolestuderande. Med hjälp av telefonintervjuer lyckades svarsfrekvensen även här överstiga 50 %.

Enkätstudie högskolestuderande

Det som följer nedan avser enbart högskolestuderande. *Kommentarerna är kursiverade.*

Tabell A. *Population, bortfall och antal svarande fördelat på kommuner i absoluta tal och procent.*

	Population	Bortfall		Svar	
2011/12	n	n	%	n	%
Bollnäs	222	96	43	126	57
Ljusdal	69	27	39	42	61
Nordanstig	5	1	20	4	80
Ovanåker	16	6	37	10	63
Söderhamn	86	32	37	54	63
Summa	398	162	41	236	59
Fortsättning	Population	Bortfall		Svar	
2011/12	n	n	%	n	%
Hudiksvall*13/14	98	56	56	43	44
Gävle	91	60	66	31	34
Sandviken	22	10	45	12	55
TOTALSUMMA	609	287	47	322	53

Svarsfrekvensen är relativt låg (59 %), även för de fem hälsingekommunerna³. När det kommer till redovisning av enskilda frågor framgår det vilka frågor som har ett internt bortfall. Detta gäller främst för telefonintervjuerna eftersom det är ett systematiskt bortfall av icke ställda frågor.

Könsfördelningen är sådan att det totalt är 521 kvinnor (86 %) och 88 män (14 %). Populationen är rensad från en handfull studerande som fanns registrerade på mer än ett lärcentrum samt en avliden person.

³ Bollnäs, Ljusdal, Nordanstig, Ovanåker och Söderhamn.

Tabell B. Svansfrekvens i jämförelse med tidigare studier (procent).

Lå 1994/95	Lå 1997/98	Lå 2000/01	2011/12
77	70	59	59

För tabell B gäller jämförelser med de fem hälsingekommunerna⁴. (Se tabell A).

Tabell C. Telefonintervjuer uppdelat på kommuner i absoluta tal.

Bollnäs	35
Ljusdal	16
Nordanstig	2
Ovanåker	3
Söderhamn	23
Sandviken	5
SUMMA	84

En enklare bortfallsanalys påvisar att de som svarat är något yngre än totalpopulationen. Medelåldern för populationen är 35,0 år och för de svarande 34,5 år. Det är en liten skillnad mellan svansfrekvensen för kvinnor 54 % respektive män 48 %.

Trots ansträngningar har det inte gått att nå 66 personer. Adresser har sökts via hitta.se, eniro.se, spårats via Ratsit – personsök samt via andra personer. Flera personer är avflyttade från flera adresser vilka i sin tur inte sällan ligger inom samma postnummerområde.

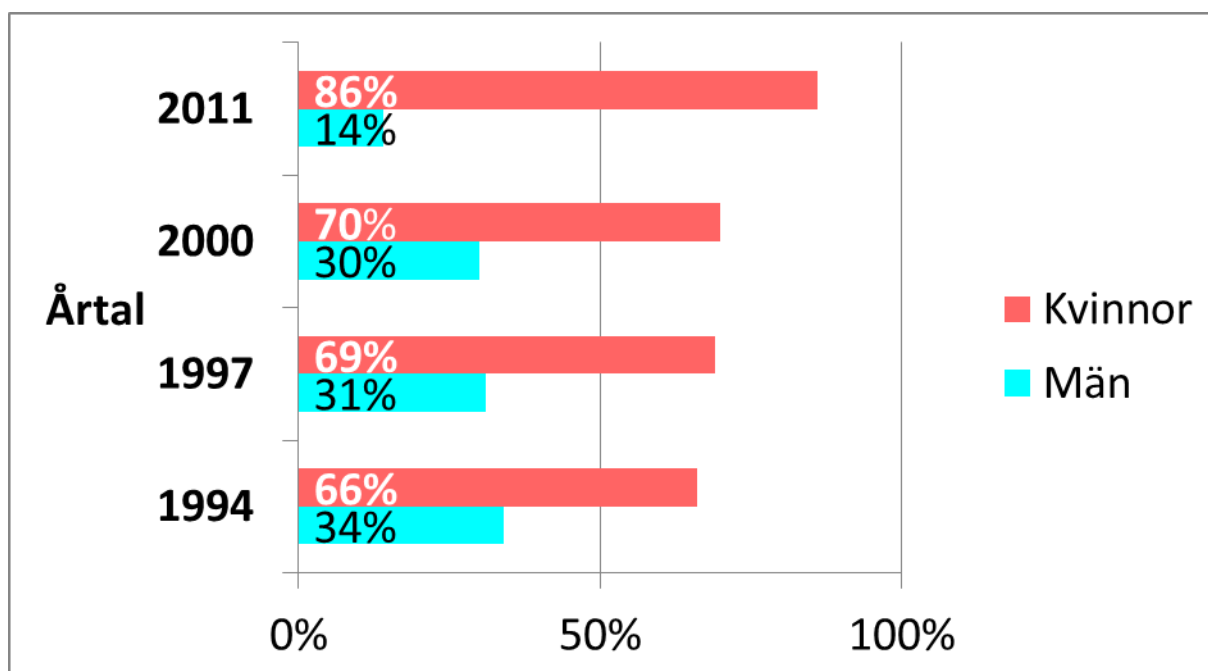
En försiktig slutsats, trots relativt litet absolut antal, är att de studenter vi fått tag på via telefon (kvällstid) arbetar i större utsträckning än de som besvarat pappersenkäten. I vilken utsträckning dessa faktorer påverkar resultatet är osäkert. Enkätens resultat kan ändå ge vägledning och en fingervisning om hur det ser ut för populationen studerande vid lärcentra i Gävleborgs län (och i något högre utsträckning för de fem hälsingekommunerna).

Genus

Kvinnodominansen är mycket stor. Av de 322 högskolestuderande som besvarat enkäten är 280 kvinnor (87,0 %) och endast 42 män (13,0 %), vilket innebär att vi fått svar av 54 % av kvinnorna och 48 % av männen.

Här är det ingen större skillnad procentuellt för de fem hälsingekommunerna. Antalet kvinnor är 207 (87,3 %) och antalet män är 30 (12,7 %), vilket innebär att 61 % av kvinnorna och 54 % av männen har svarat.

⁴ Roos, G. & Grepperud, G. (2007) *Leva och lära i Hälsingland. Studiecetra – pionjär och pådrivare* (Rapport 7).

Figur 1. Andelen kvinnor och män vid studiecentra/lärcentra respektive år. Procent.

Andelen kvinnor som studerar har ökat hela tiden sedan den första studien⁵ som genomfördes 1997 på de som studerade läsåret 1994/95 vid studiecentra i Hälsingland. En av förklaringarna torde vara att de programutbildningar som ges via lärcentra är sjuksköterskeprogrammet, socionomprogrammet och förskolläraryrket. Det räcker dock inte som förklaring eftersom det även vid den första undersökningen fanns motsvarande utbildningar. Visserligen fanns inte socionomprogrammet då men istället fanns sociala omsorgsprogrammet och grundskolläraryrket åk 1-7.

En annan förklaring är att det under 1990-talet fanns ett stort utbud av fristående enstaka kurser på kvällstid i ämnen som företagsekonomi, beskattningsrätt, CAD, kvalitetsteknik m.m., som också lockade många män. På motsvarande sätt var utbudet dagtid med naturvetenskapligt-tekniskt basår, företagsekonomi (vilket gavs via telebild både dag- och kvällstid), juridisk översikt kurs, datavetenskap också mera attraktivt för män. För att ge en mera komplett bild av kursutbudet kan nämnas att fristående enstaka kurser också gavs dagtid i bl.a. engelska, religion, historia, sociologi samt konstvetenskap.

Enligt statistiska centralbyrån (SCB) fördelades distansstudenterna i landet läsåret 2010/11 på följande sätt: 60 % kvinnor och 40 % män⁶. Den totala fördelningen av distansstudier vid universitet och högskolor är också 60 % kvinnor och 40 % män⁷.

Vid högskolan i Gävle⁸ examinerades totalt läsåret 2013/14: 234 män och 685 kvinnor vilket motsvarar 25 % män och 75 % kvinnor.

Myndigheten för Yrkehögskolan⁹ redovisar statistik på 11 100 examinerade 2013 där 54 % var kvinnor och 46 % män. I Gävleborgs län hade 105 personer examinerats, där 68 % var

⁵ Roos, G., Engström, J. & Bäcklin, J. (1997). (Rapport 2).

⁶ SCB Har du slutfört kursen (klarat av alla poäng)? (2010) UF0543BL.

⁷ SCB Befolkningens studiedeltagande efter region, kön, typ av studiedeltagande och år UF0507B2.

⁸ SCB Antalamina i högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå efter universitet/högskola, examen, utbildningslängd, kön, ålder och läsår (2011- 12- 01) UF0205E1.

⁹ Yrkehögskolemyndigheten. Studerandes sysselsättning 2013 och 2014.

män och 32 % var kvinnor. År 2012 examinerades 198 personer inom Yrkeshögskolan i Gävleborgs län, könsfördelning var densamma dvs. 68 % män och 32 % kvinnor.

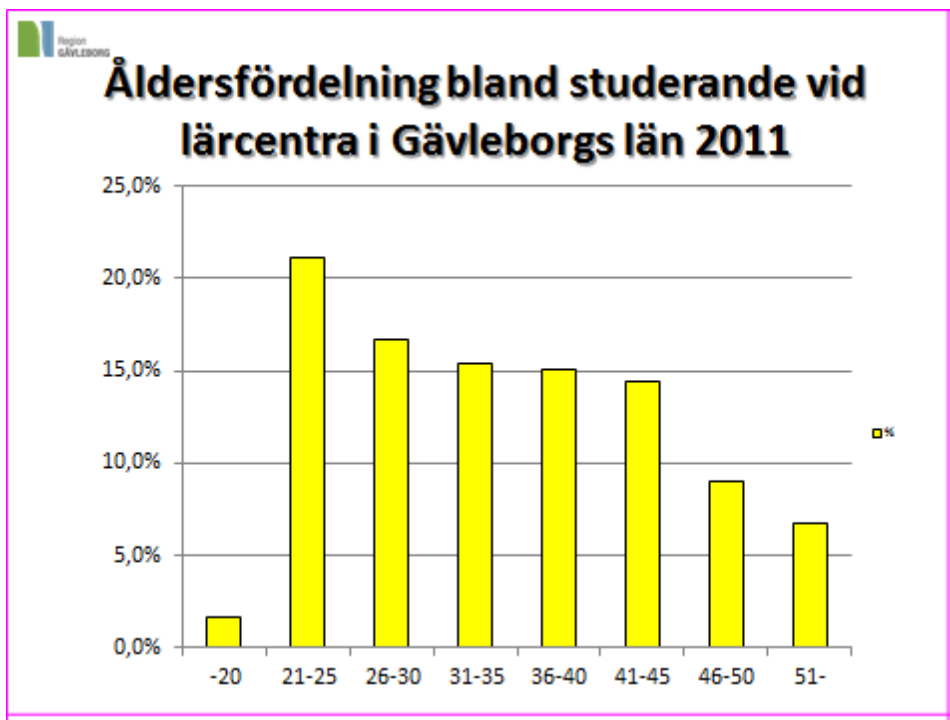
En av de mest centrala frågorna är givna efter detta resultat, nu som tidigare: Hur når vi männen? Yrkeshögskoleutbildningarna i länet ger ett visst svar, men omfattningen är alldeles för låg för att "balansera upp" högskolesidans kvinnodominans. Här skulle krävas omfattande åtgärder för att få fler män i eftergymnasiala studier. Det handlar givetvis om att få till ett utbildningsutbud som lockar fler män till högskolan, samt att få till stånd betydligt fler yrkeshögskoleplatser.

En delförklaring kan vara att män i högre utsträckning än kvinnor inte vill bedriva högre studier. I takt med att kraven på utbildning höjs i arbetslivet generellt och i synnerhet vid nyanställningar, så kommer trycket på att männen ska ha adekvat utbildning att öka.

Ålder

Medelåldern för de studerande som besvarat enkäten är 34,5 år. För de studerande från de fem hälsingekommunerna är medelåldern något högre 35,1 år.

Åldersfördelningen ser ut på följande sätt för samtliga som besvarat enkäten.

Figur 2. Åldersfördelning i femårsintervall för studerande vid lärcentra i Gävleborgs län som besvarat enkäten. Procent.

Detta liknar till stor del de tidigare studierna, med en liten skillnad för åldersgruppen 21-25 år som är något större i den här undersökningen jämfört med tidigare studie¹⁰.

¹⁰Roos, G. (2002). (Rapport 5).

Roos, G., Engström, J. & Bäcklin, J. (1997). *Högskoleutbildning på Hemmaplan. Studerande och deras erfarenheter av distansstudier vid studiecentra i Hälsingland* (Rapport 2).

Roos, G. & Grepperud, G. (2007) *Leva och lära i Hälsingland. Studiecentra – pionjär och pådrivare* (Rapport 7)
När vi i texten sedan hänvisar till tidigare studier är det dessa tre ovan nämnda som avses om ej annat angivits.

Familj

Tre av fem (60 %) lever tillsammans med barn, mer än fyra av fem (84 %) lever med annan vuxen och/eller barn. Motsvarande resultat skiljer sig endast marginellt för de fem hälsingekommunerna där 61 % lever tillsammans med barn och där 86 % lever med annan vuxen och/eller barn.

Familjesituationen är i stort sett identisk med våra tidigare undersökningar. Enda undantaget är att något färre än tidigare är ensamstående med barn och något fler lever i parrelation och tillsammans med barn.

Högskoleerfarenhet

Hälften har ingen tidigare erfarenhet av högskolestudier. En dryg fjärdedel (27 %) av de studerande har högskoleexamen sedan tidigare. Drygt fyra av tio (42 %) av de studerande har påbörjat sina högskolestudier via lärcentra.

För de fem hälsingekommunerna är motsvarade resultat att 45 % saknar erfarenhet av högskolestudier, knappt var tredje (31 %) hade högskoleexamen sedan tidigare och 40 % av de studerande har påbörjat sina högskolestudier via lärcentra.

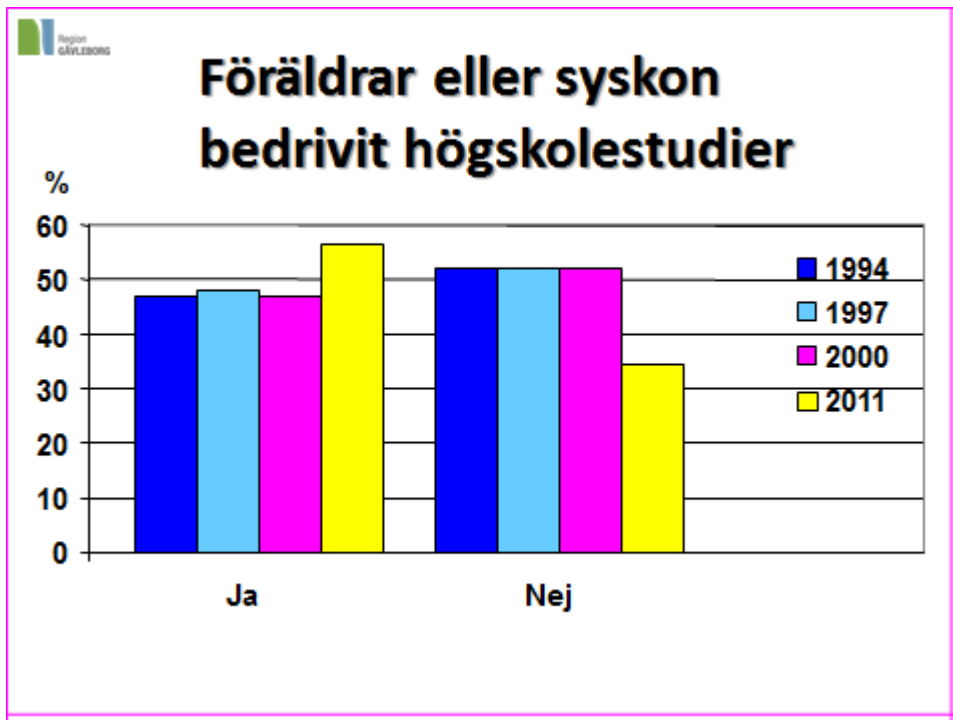
Jämfört med tidigare studier är det även här relativt små förskjutningar. Något fler har högskoleexamen och några färre har läst fristående kurser. Andelen som saknar högskoleerfarenhet är i stort sett densamma.

I de fem hälsingekommunerna skulle man kunna tro att det är något högre andel som fortbildar sig om vi ser på andelen som redan har högskoleexamen. Ser vi på frågan om skälen till att studera är det tvärtom så att något högre andel totalt anger fortbildning som skäl till studier än de från de fem hälsingekommunerna.

Även när det gäller omskolning till nytt yrke är det färre i de fem hälsingekommunerna som uppger det som skäl till studier. Skillnaderna är emellertid så små att det inte finns anledning att försöka genomföra en djupare analys.

För knappt fyra av tio (37 %) har ingen i familjen bedrivit eftergymnasial utbildning. Drygt hälften (53 %) har föräldrar och/eller syskon som bedrivit högskolestudier.

Det är bara var fjärde vars föräldrar har bedrivit högskolestudier. För 35 % har ingen i familjen bedrivit högskolestudier i de fem hälsingekommunerna. För 56 % har föräldrar och/eller syskon bedrivit högskolestudier. Om vi ser enbart på föräldrarna så är det 30 % som har högskoleerfarenhet.

Figur 3. Föräldrar eller syskon som har bedrivit högskolestudier respektive år. Procent.

En viss förskjutning har skett över tid då det nu är fler vars föräldrar eller syskon har bedrivit högskolestudier jämfört med tidigare. I de tidigaste undersökningarna (1997 och 2000) saknade elva av tjugo respektive tio av tjugo studerandes föräldrar eller syskon högskoleerfarenhet medan det i undersökningen från 2003 och denna snarare är nio av tjugo som saknar erfarenhet av högskolestudier.

Skäl till studier

Skälen till att börja studera är för lite mer än fyra av tio (42 %) att skaffa en yrkesutbildning, för en tredjedel (34 %) är det personlig utveckling, för lite drygt en fjärdedel (26 %) är det omskolning till nytt yrke och knappt var sjätte (16 %) uppger fortbildning inom yrket som skäl till att studera.

För de studerande från de fem hälsingekommunerna är skälet till att börja studera i ännu högre grad att skaffa sig en yrkesutbildning 46 %, och 34 % anger personlig utveckling som främsta drivkraft. Omskolning till nytt yrke uppger 26 % och 14 % anger fortbildning som skäl.

Att jämföra med tidigare studier blir något besvärligare på denna fråga då den dels gjordes om till studien som genomfördes 2003 och dels förändrats ytterligare till denna studie. Det förefaller som något fler, fyra av fem, ger arbetsrelaterade skäl till studierna och något färre personlig utveckling.

Figur 4. Skäl till studier. Procent.

Arbete i relation till studier

Före studierna hade 45 % heltidarbete, 19 % arbetade deltid, två procent var egna företagare, åtta procent var arbetssökande, tolv procent var föräldralediga, fyra procent studerade på komvux eller motsvarande. Bland de övriga tio procenten är de dominerande sysselsättningarna timvikarier, gymnasiestudier samt sjukskrivna.

I de fem hälsingekommunerna är det något färre som har arbete. 42 % arbetade heltid, 17 % arbetade deltid, tre procent var egenföretagare, tio procent var arbetssökande, tolv procent var föräldralediga, fem procent var vuxenstuderande, av de övriga tio procenten är det likaledes timvikarier, gymnasiestudier samt sjukskrivna som dominerar.

Den här frågan är med mest för att kunna jämföra med hur situationen förändrats efter studierna.

Under studietiden arbetar 24 % heltid, 32 % arbetar deltid, 24 % ägnade sig på heltid åt studierna medan av de övriga 21 % svarar de flesta att de arbetar extra, är vikarie, sommarjobb eller är föräldralediga.

För de studerande från de fem hälsingekommunerna arbetar 21 % heltid, 34 % deltid, 23 % ägnade sig åt studierna på heltid, medan de övriga 22 % anger samma sysselsättning som ovan.

Att så få som endast var fjärde inte har någon form av annan avlönad sysselsättning än studier, tyder på att det ofta är av ekonomiska skäl majoriteten arbetar vid sidan av studier. Detta bekräftas av flera kommentarer på de öppna frågorna om vad som varit positivt respektive negativt med studierna.

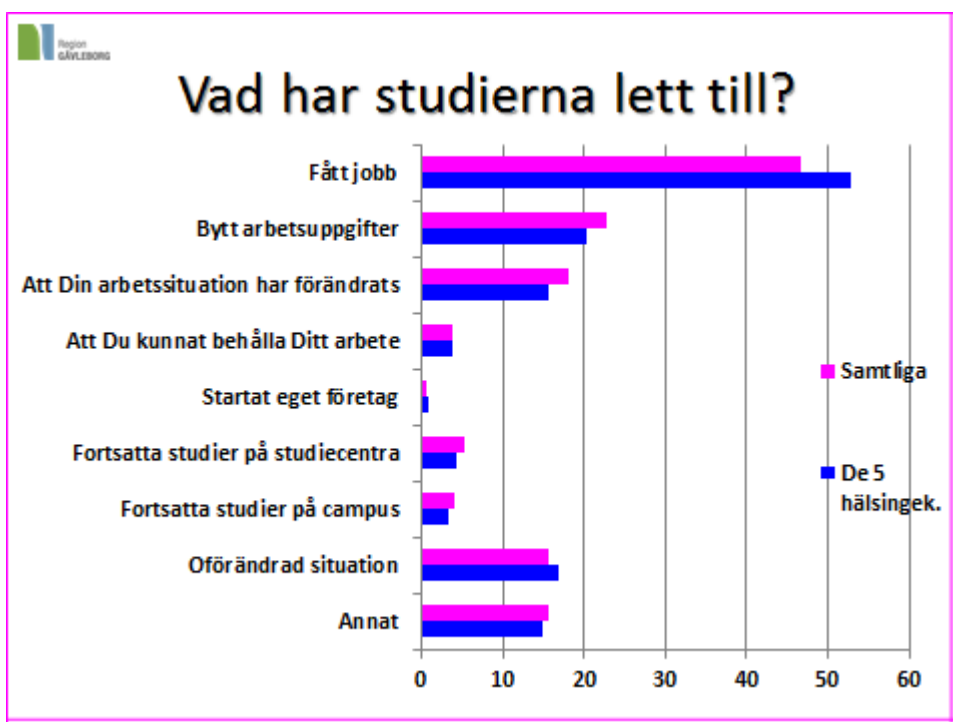
Vad har studierna lett till?

Drygt hälften (57 %) av de svarande har heltidsarbete, knappt var femte (17 %) arbetar deltid och drygt var fjärde (26 %) studerar vidare. Endast fyra procent anger att de är arbetssökande.

Här finns en skillnad för de studerande från de fem hälsingekommunerna där 65 % har heltidsarbete, 14 % arbetar deltid och 15 % studerar vidare. 14 personer dvs. sex procent är föräldralediga, av dessa uppger tolv personer, vilket utgör 5 procentenheter, att studierna lett till att de fått jobb. Även här är fyra procent arbetssökande.

Fler av de högskolestuderande har heltidsarbete efter studierna jämfört med tidigare undersökningar. Färre är arbets sökande. Förklaringarna kan vara flera, de tydligaste är:

1. Fler läser programutbildningar och färre läser fristående kurser.
2. Konjunkturläget framför allt jämfört med studien från år 2000, då hela 15 % var arbets sökande och arbetslösheten och personer i program i Gävleborgs län var 12,5 % jämfört med 2014 då arbetslösheten och personer i program var 9,1 %.
3. Förbättringen är tydligare i de fem hälsingekommunerna där tio procent var arbets sökande före studierna medan endast fyra procent är det efter studierna. Åter är det programutbildningarna som är en stor del av förklaringen, då det finns efterfrågan på utbildad arbetskraft inom framförallt den offentliga sektorn.

Figur 5. Vad studierna lett till. Procent.

Drygt två tredjedelar (71 %) uppger att de fått jobb, bytt arbetsuppgifter eller att arbetsituationen förändrats. Lägger vi därtill de fem procent som uppger att de kunnat behålla sitt jobb tack vare studierna blir det 76 %. För knappt var sjätte (16 %) är situationen oförändrad.

Motsvarande för studerande från de fem hälsingekommunerna är att 73 % uppger att de fått nytt jobb, bytt arbetsuppgifter eller att arbetsituationen förändrats. De som kunnat behålla sitt jobb uppgår till sex procent vilket gör att det totalt blir 79 % som anger klara samband med arbetsituationen. För 17 % är arbetsituationen oförändrad.

Det råder ingen tvekan om att studierna för de allra flesta lett till jobb, och många uttrycker också att det inneburit en positiv personlig utveckling. Situationen tycks ha förbättrats i något högre utsträckning för studerande från de fem hälsingekommunerna jämfört med hela gruppen. Här finns anledning att åter påminna om att de studerande från Hudiksvall som besvarat enkäten är i en tidigare fas av studierna än övriga studerande, varför det inte går att jämföra dessa siffror rakt av. Flertalet av dessa är fortfarande i studier.

För de som uppger oförändrad arbetssituation gäller att:

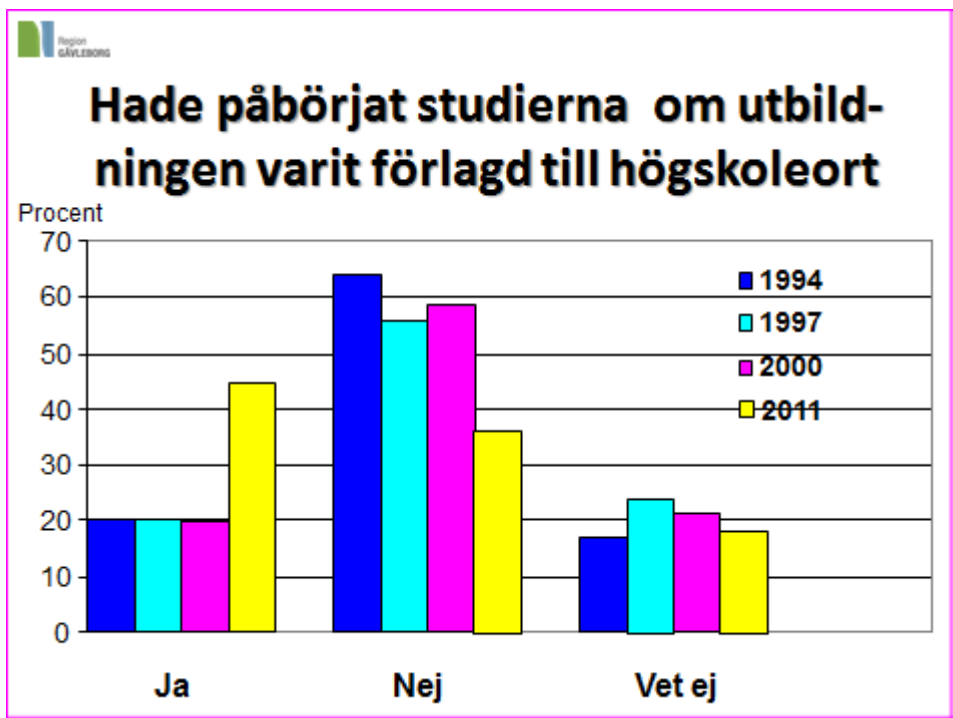
- En tredjedel har en akademisk examen (35 %)
- Hälften har heltidsarbete (49 %)
- En femtedel arbetar deltid (18 %)
- En femtedel studerar vidare (18 %)
- En femtedel är arbetssökande (18 %)
- En är föräldraledig (2 %)
- En är egenföretagare (2 %)

Oförändrad arbetssituation innebär för nästan 70 % att de har arbete, endast 18 % eller 9 personer av de som uppger att situationen är oförändrad är arbetssökande.

Hade studerat även om samlingarna hade varit på högskolan

Mer än fyra av tio (43 %) av de studerande hade påbörjat studierna även om samlingarna hade varit på högskolan. Drygt en tredjedel (36 %) hade inte gjort det medan drygt var femte (21 %) är osäkra.

De studerande från de fem hälsingekommunerna hade påbörjat studierna även om samlingarna varit på campus i något högre omfattning 45 %. Samma andel hade inte gjort det 36 % medan de osäkra utgjordes av 19 %.

Figur 6. Hade påbörjat studierna även om utbildningen varit förlagd till högskoleort respektive år. Procent.

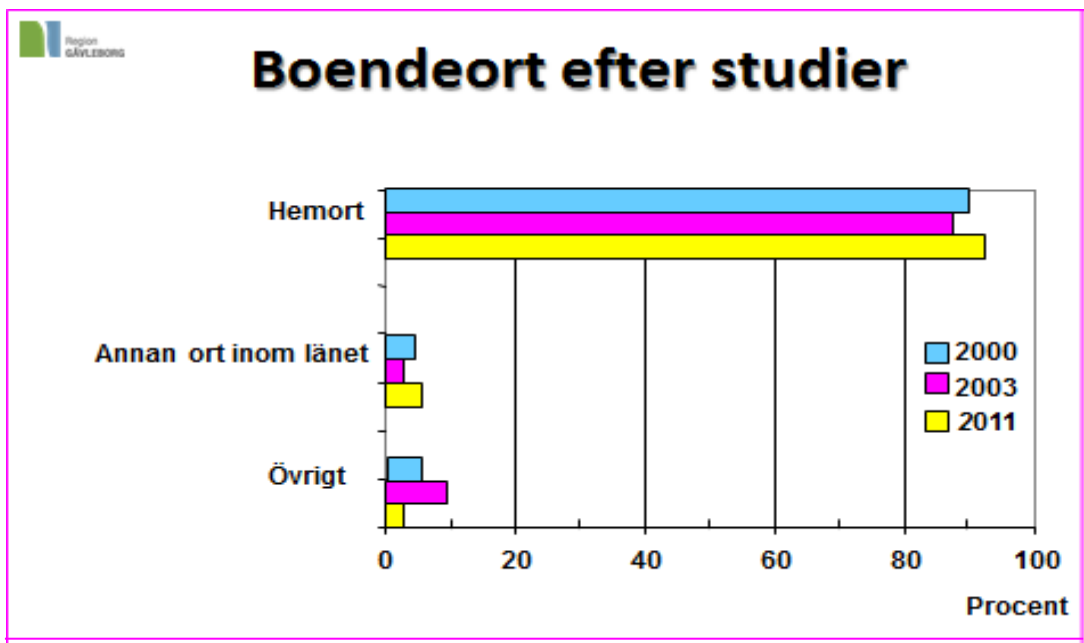
Tillgängligheten till utbildning via lärcentra har varit en viktig faktor och tre av fem hade troligen inte påbörjat högskolestudierna om inte lärcentra funnits enligt de tidigare undersökningarna. Det har skett en förskjutning till att mer än dubbelt så många hade påbörjat studierna även om samlingarna hade varit på campus. Noterbart är att mer än hälften är osäkra eller uttalat att de inte skulle ha påbörjat sina högskolestudier om samlingarna varit på campus.

Boendeort efter studierna

Av de studerande bor 89 % kvar i den kommun där de studerade. Fyra procent flyttar inom länet och lika många flyttar ut, medan tre procent flyttar in till länet.

I de fem hälsingekommunerna är det 90 % som bor kvar, fyra procent flyttar inom länet och fyra procent flyttar ut medan endast två procent flyttar in.

Att så många som nio av tio bor kvar i sin "hemkommun" är naturligtvis betydelsefullt för arbetskraftsförsörjningen i kommunerna och då främst inom offentlig sektor (skola, vård och omsorg). Att ytterligare fyra procent flyttar inom länet samt att några av de studerande flyttar in till länet och att det faktiskt bara är fyra procent som flyttar ut måste ur kommunalpolitisk synvinkel sägas vara oerhört positivt.

Figur 7. Boendeort efter studierna. Procent.

Vad som uppskattas mest med lärcentra

Hur upplever de som besvarat enkäten lärcentra? Områdena är prioriterade enligt följande utifrån en femgradig skala där värdet fem är högst prioriterat:

1. Möjlighet att tentera (4,5)
2. Tillgång till dator/videokonferens (4,0)
3. Möjlighet att träffas i studiegrupper (3,9)
4. Tillgång till självstudieplatser (3,8)
5. Tillgång till tekniskt stöd (3,6)
6. Social samvaro med andra (3,5)
7. Administrativt stöd (3,2)
8. Tillgång till referenslitteratur (2,8)
9. Tillgång till vägledningsresurser (2,8)

Ovanstående fråga har inte någon avvikelse för de fem hälsingekommunerna, prioriteringen är exakt densamma, medelomdömet skiljer inte mer än en tiondel på någon fråga.

Det här stämmer väl med vad som framkom vid intervjuerna med lärcentrpersonalen, nämligen att allt fler (framför allt på våra mindre lärcentra) kommer huvudsakligen för att tentera. För studiegrupper är det givetvis viktigt att det finns möjlighet att träffas i

ändamålsenliga lokaler, att det finns efterfrågad teknik, t.ex. telebild eller webbaserade konferenssystem och att det finns support till dessa. På den öppna frågan om vad som är positivt med lärcentra svarar 15 % spontant att det fungerar så bra på lärcentra och att man får den hjälp man behöver.

Övriga positiva faktorer

Här finns det anledning att lyfta fram något som många har uttryckt på de öppna frågorna. Det bör observeras att de svarande helt spontant givit uttryck för följande:

Bland de positiva kan nämnas:

1. Flexibilitet att kunna studera på tider som passar en själv (42 %)
2. Kunna studera trots att jag har familj (22 %)
3. Slippa långa resor (21 %)
4. Kunna arbeta samtidig med studierna (17 %)
5. Att det fungerar så bra på lärcentra (15 %)
6. Att kunna bo kvar hemma (15 %)

Att kunna anpassa studierna till tider som passar den enskilde studenten, ofta i kombination med familj och jobb är mycket viktigt. Att så många som över 40 % spontant anger flexibiliteten som något positivt tyder på att det här är en av nycklarna till lärcentras framgång.

Övriga negativa faktorer

Bland de negativa är det främst:

1. Studiesociala, ingen eller liten kontakt med studiekamrater, ensamt (22 %)
2. Svårt med självdisciplinen (16 %)
3. Svårt att få kontakt med lärare, fram för allt i tid (15 %)
4. Nej, inga negativa erfarenheter (11 %)
5. Teknikstrul, vilket avser såväl telebild som webbaserade system (9 %)
6. För många träffar på campus (5 %)

För företrädarna för lärcentra har rekommendationen alltid varit såväl vid kontakter med högskolor som med enskilda studenter att det bildas studiegrupper på lärcentra. Att så många som 22 % spontant uppger bristen på kontakter med studiekamrater som en negativ faktor understryker vikten av att så långt som möjligt se till att det blir studiegrupper eller åtminstone studiepar. Att studera i grupp eller par är också positivt för självdisciplinen då man har bestämda träffar på lärcentra och även har såväl krav som peppning och ger inspiration åt varandra.

Svårigheten att nå läraren skulle kunna avhjälpas på flera sätt bl.a.:

1. Vara tydlig med vilka tider lärare är tillgängliga och sedan följa detta.
2. Se till att det finns forum där studenter kan hjälpas åt med studierna då läraren inte är tillgänglig.
3. Utbildningar där det är studiegrupper har inte alls detta problem i samma utsträckning som där distansstudierna bedrivs enskilt.
4. Inspelade föreläsningar som är tillgängliga via webb.

En lärdom för såväl lärcentra som högskolorna är att kvalitetssäkra tekniken.

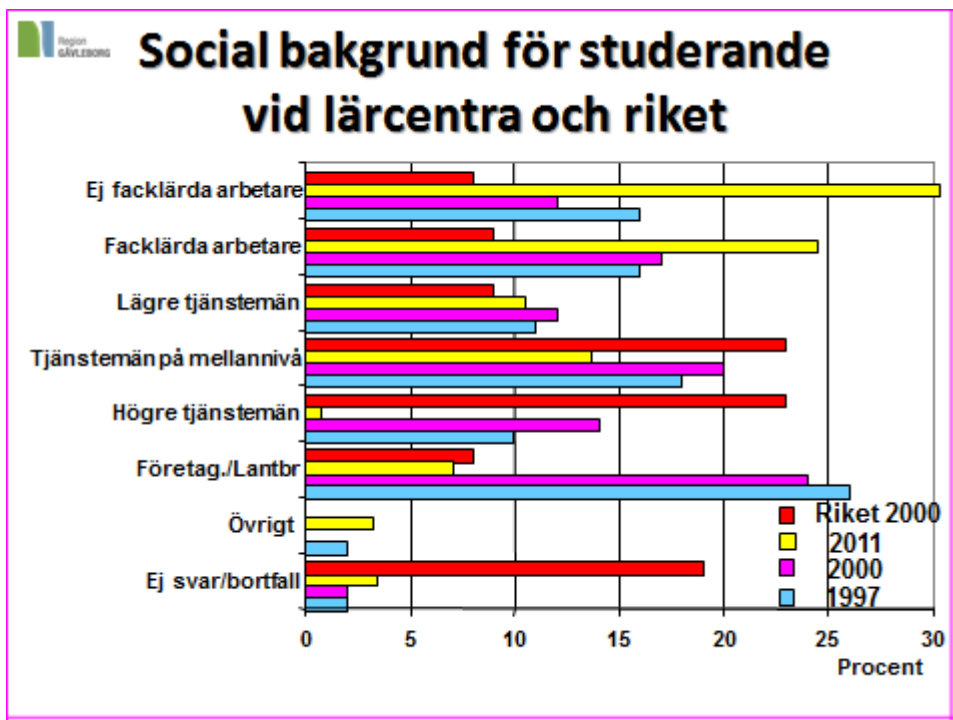
Övriga synpunkter

Övriga kommentarer ger främst eloge till lärcentras personal. Flera anser att det görs för lite reklam för möjligheten att studera via lärcentra då några inte kände till möjligheten från början. Många uttrycker också önskan om att ett flertal tentor skulle få göras på lärcentra.

Social bakgrund

När det gäller frågor som **inte** ställdes vid telefonintervjuerna är det en som ändå är så intressant att svaren redovisas. Redovisningen krävde ändå påpekande att osäkerheten var stor då endast 37,5 % besvarat frågan och det fanns också ett internt bortfall på 5 respondenter. Även ställt i relation till de som nåtts av enkäten var svarsfrekvensen endast 42,5 %. I det läget beslöts att ta förnyad kontakt med de telefonintervjuade och komplettera med frågor om föräldrarnas yrke och utbildning. Svar erhöles av ytterligare 61 respondenter. Telefonintervjuerna med studerande från Sandviken gjordes senare, vilket innebar att frågan om föräldrarnas yrke och utbildning ingick i frågeformuläret. Sammantaget innebar det att svarsfrekvensen steg till 50 % totalt och 56 % av dem som gått att nå.

För de fem hälsingekommunerna är motsvarande 55 % respektive 62 %. Förutom det systematiska bortfallet på 18 personer är det ett intern bortfall på just den här frågan på 2 personer.

Figur 8. Social bakgrund för studerande vid lärcentra respektive år och riket år 2000. Procent.

I undersökningen från år 2000 var 39 % av de studerandes fäder icke facklärda arbetare eller facklärda arbetare. Ser man till hemmets bakgrund var motsvarande 32 %. I vår studie är motsvarande siffror 58 % respektive 36 %.

Jämför vi med de fem hälsingekommunerna är motsvarande siffror 63 % respektive 37 %.

*Eftersom svarsfrekvensen är relativt låg i den nya studien, går det inte att dra alltför långtgående slutsatser, men det är uppenbart att det tycks finnas en tendens att **de studerande har arbetarbakgrund i högre utsträckning än tidigare.***

Jämför vi med utbildningsnivån hos föräldrar till högskolenybörjare under 35 år, vilket är den statistik som är tillgänglig via SCB och UKÄ (Universitetskanslerämbetet)¹¹ så har vid högskolan i Gävle ca 55 % föräldrar med minst 2 årig eftergymnasial utbildning. De som inte har gymnasiestudier ligger strax under 10 %.

I den här studien har 24 % mödrar högskoleutbildning medan endast 15 % av fäderna har högre utbildning. Noterbart är också att 36 % av mödrarna och 42 % av fäderna endast har folkskola eller grundskola.

Motsvarande för de fem hälsingekommunerna är att 22 % av mödrarna och 14 % av fäderna har högskoleutbildning och att 39 % av mödrarna och 46 % av fäderna endast har folkskola eller grundskola.

En slutsats som bör framhållas, om än osäker med tanke på svarsfrekvens och att det endast finns statistik för högskolenybörjare under 35 år, talar ändå snarare för än emot påståendet att:

De studerande vid lärcentra i Gävleborgs län (framförallt i Hälsingland) har arbetarbakgrund i större utsträckning jämfört med de som studerar vid campus i Gävle.

Kommentarer till enkätstudien

Det är alltid lätt att vara efterklok och konstatera att frågorna om föräldrarnas yrke och utbildningsnivå skulle ha varit med även i telefonintervjuerna. Därför gjordes ett försök att åter kontakta de telefonintervjuade och ställa frågorna om föräldrarnas yrke och utbildning, vilket ledde till att svarsfrekvensen på dessa frågor steg till 50 % totalt och 55 % för de fem hälsingekommunerna.

Det är inom flera av de berörda områdena som ytterligare frågeställningar väcks. För att besvara dessa krävs en djupare analys och i vissa fall kompletterande intervjuer genom att t.ex. se om det är skillnader mellan kommunerna, hur ålder påverkar flera av faktorerna etc. och för att verifiera ovanstående påståenden om social bakgrund. Detta har dock inte varit möjligt inom den tids- och resursram som förstudien omfattat.

Enkätstudie yrkeshögskolestuderande

Enkäten skickades ut till 136 studerande som examinerades 2012 från yrkeshögskoleutbildningar (Yh) eller Kvalificerad Yrkesutbildning (Ky) från kommunala anordnare i Hälsingland. Svar har inkommit från 75 studerande vilket betyder att bortfallet är 61 personer. Svarsfrekvensen är 55 % och bortfallet är 45 %. Naturligtvis är det en låg svarsfrekvens. De resultat och slutsatser som redovisas nedan ska tolkas med viss försiktighet.

Genus, ålder och familj

Av de svarande är 66 % män och 34 % kvinnor. I populationen är det 69 % män och 31 % kvinnor. Medelåldern är 29 år. Även för populationen från utbildningarna är medelåldern 29 år. 43 % levde ensamma, 10 % levde med förälder/föräldrar. Endast var fjärde studerande levde tillsammans med barn.

Vid en jämförelse mellan Yh/Ky studerande och högskolestuderande framträder betydande skillnader. Yh/Ky-studerande är i genomsnitt 6 år yngre än högskolestuderande. Två tredjedelar av Yh/Ky-studerande är män, medan män endast utgör 14 % av de högskole-

¹¹ Universitetskanslersämbetet och SCB *Högskolenybörjare 2013/14 vid Högskolan i Gävle efter föräldrarnas utbildningsnivå* (UF 20 SM 1403).

studerande. Var fjärde Yh/Ky-studerande har barn medan sex av tio högskolestuderande har barn.

Högskoleerfarenhet och social bakgrund

Två tredjedelar (64 %) hade ingen högskoleerfarenhet, sju procent hade högskoleexamen, tio procent hade läst någon fristående högskolekurs, elva procent hade gått Yh/Ky. De övriga har gått konstutbildningar eller har utländska eftergymnasiala studier.

För 43 % av de studerande hade föräldrarna högskoleerfarenhet, för 34 % hade ingen i familjen högskoleerfarenhet.

Tabell D. Jämförelse mellan Yh/Ky, högskolestuderande vid lärcentra i Gävleborg, högskolestuderande i de fem hälsingekommunerna angående föräldrarnas yrke. Procent.

	Moderns yrke			Faderns yrke		
	YH	Högsk Total	Hög Häls.	YH	Högsk Total	Hög Häls.
Ej facklärdd arbetare	26	24	26	15	32	38
Facklärdd arbetare	12	25	22	23	26	26
Tjänsteman på lägre nivå	8	14	15	8	9	8
Tjänsteman på mellan nivå	38	24	22	15	15	14
Tjänsteman på hög nivå	3	0	0	6	1	0
Företagare/Lantbrukare	3	5	5	22	15	13
Övriga	8	6	7	5	0	0
Ej svar	2	2	1	6	2	1

Flera föräldrar till Yh/Ky studerande är tjänstemän på mellannivå och färre är arbetare. För mödrarna gäller att betydligt färre är facklärda arbetare än för de högskolestuderande. För fäderna är färre ej facklärda arbetare än för de högskolestuderande.

Tabell E. Jämförelse mellan Yh/Ky, högskolestuderande vid lärcentra i Gävleborg, högskolestuderande i de fem hälsingekommunerna angående föräldrarnas utbildning. Procent.

	Moderns högsta utbildning			Faderns högsta utbildning		
	YH	Högsk. Tot	Hög Häls.	YH	Högsk. Tot	Hög Häls.
Folkskola/Grundskola	24	37	39	23	42	46
Yrkesförberedande gymnasium	23	31	31	36	34	34
Studieförberedande gymnasium	10	7	6	4	6	4
Högskola	37	24	22	29	15	14
Annan	3	2	1	4	3	3
Ej Svar	3	1	0	4	1	0

Föräldrarna till Yh/Ky-studerande har i mycket högre utsträckning högskoleutbildning jämfört med högskolestuderande vid lärcentra.

Här kan finnas många tänkbara förklaringar såsom:

1. Yh/Ky rekryteras från hela landet där den generella utbildningsnivån är betydligt högre än i Gävleborgs län, varifrån nästan alla högskolestuderande via lärcentra rekryteras.

2. *Utbildningsformen Yh/Ky är relativt ny och inte lika välkänd som utbildningar till sjuksköterskor, för- och grundskollärare m.fl. Personer med högre utbildningsnivå kan i många fall lättare ta till sig nyheter i utbildningssystemet och påverka sin omgivning.*
3. *Lärcentra och distansformen sänker trösklarna till högre utbildning och många som inte har familj med högskoleerfarenhet vågar pröva på.*
4. *Lärcentra i Hälsingland har funnits mer än tio år längre än Yh/Ky.*

Skäl till studier

Tabell F. *Skäl till studier jämförelse mellan Yh/Ky, Högskolestuderande vid lärcentra i Gävleborg, Högskolestuderande i de fem hälsingekommunerna. Procent.*

	YH	Högskola total	Högskola Hälsingland
Hade ingen annan sysselsättning	10	8	8
Skapa en grund för vidare studier	7	10	11
Skaffa en yrkesutbildning	46	42	46
Omskolning till nytt yrke	17	26	26
Fortbildning inom yrket	14	16	14
Personlig utveckling	39	34	34
Ville prova på Yh/KY-, högskoleutbildning	7	8	9
Annat	13	8	9

För majoriteten av de studerande är skälet till att studera relaterade till yrkesutbildning. Om man slår samman kategorierna: Skaffa en yrkesutbildning, omskolning till nytt yrke samt fortbildning inom yrket anger 69 % av Yh/Ky studerande något av dessa som skäl till studierna, medan för högskolestuderande är motsvarande 80 %.

Personlig utveckling är också ett starkt motiv. För Ky/Yh studerande är det 39 % och för högskolestuderande är det 34 % som anger det som skäl till studierna. För båda grupperna gäller att de är relativt få som **enbart** uppger: Hade ingen annan sysselsättning, ville pröva på eller annat. Dessa tre alternativ svarade sju procent av Yh/Ky och endast tre procent av de högskolestuderande att de utgjorde motivet till studierna.

Det som är slående är att fler av de högskolestuderande anger arbetsrelaterade motiv till utbildningen än de som gått yrkeshögskoleutbildning. En förklaring som ligger nära tillhands är att de högskolestuderande är i genomsnitt 6 år äldre och det går heller inte att bortse från ett genusperspektiv, där kvinnorna är mera målinriktade (ansvarstagande) än männen.

Arbete vid sidan av studier

En annan stor skillnad mellan grupperna är att de som har gått yrkeshögskola arbetar i mycket lägre grad vid sidan om studierna jämfört med de högskolestuderande. För Yh/Ky är det 21 % som har hel- eller deltidsarbete parallellt med studierna, medan 55 % av de högskolestuderande har hel- eller deltidsarbete. Ser man till hur många som inte har någon annan form av sysselsättning förutom studierna, blir det ändå tydligare då 66 % av Yh/Ky studerande medan endast 24 % av de högskolestuderande inte har någon annan sysselsättning vid sidan av sina studier.

Ett par tänkbara förklaringar till detta kan vara att lärande i arbete (LIA) ingår i Yh/Ky utbildningarna samt att högskolestuderande i högre grad har familj och barn och därmed

försörjningskrav. Det är även troligt att ett genusperspektiv finns med i bilden. Yh/Ky studerande är i högre grad män, ensamstående och yngre och kan därmed ägna sig åt studier på heltid utan att det finns krav på annat.

Högskolestuderande är i mycket stor utsträckning kvinnor. Många är vana att ha ett deltidsarbete eller vana av att dubbel- eller trippelarbete, dvs. sköta hemmet, arbeta och studera samtidigt.

Vad studierna har lett till

Studierna har lett till att man fått arbete i hög grad. Av de Yh/Ky studerande uppger 86 % att de fått arbete, bytt arbetsuppgifter eller att arbetssituationen förändrats. Sex procent har fortsatt med studier. Åtta procent är arbetssökande.

För de högskolestuderande är det 76 % totalt, för de fem hälsingekommunerna är det 79 % som uppger att de fått arbete, bytt arbetsuppgifter, att arbetssituationen förändrats eller att de kunnat behålla sitt arbete. Totalt är det 17 % som studerar vidare och för de fem hälsingekommunerna är det elva procent som uppger att de studerar vidare. Fyra procent är arbetssökande. Resterande återfinns i kategorierna föräldralediga, sjukskrivna och i något enstaka fall pensionär.

Flera av de Yh/Ky studerande har arbete, men samtidigt är också fler arbetssökande. För de högskolestuderande är det flera som är föräldralediga och några är sjukskrivna, vilket inte är fallet bland de YH/Ky studerande. Ett par av orsakerna torde vara ålders- och genusstrukturen.

Boendeort efter studierna

Av de Yh/Ky studerande bor 47 % i Gävleborgs län, 53 % bor utanför länet.

Att så många som 47 % blir kvar i länet efter utbildningen var överraskande. Jämför med de högskolestuderande är det naturligtvis mycket få, då det där är 94 % i de fem hälsingekommunerna som blir kvar i länet. Detta beror huvudsakligen på att Yh/Ky är riksrekryterande och att en majoritet av de studerande kommer utifrån länet.

Andra förklaringar till detta kan finnas i skillnader i ålder och framförallt familjesituation. Lägg till det att programutbildningarna inom högskolan är riktade mot bristyrken i länet främst inom offentlig sektor.

Av utflyttarna bland högskolestuderande är nio av tolv 25 år eller yngre, två av de andra utflyttarna är ensamstående. (Materialet är för litet för att kunna dra några slutsatser men det motsäger inte ovanstående förklaringar).

Handlingsplan

Som grund för handlingsplanen om lärcentras framtid har 17 intervjuer genomförts med företrädare för lärcentra, högskolan i Gävle, Bollnäs och Forsa folkhögskolor, Region Gävleborg samt några politiker i länet. Vidare har projektledningen deltagit på Nitus seminarium om lärcentras framtid den 10 september 2014, liksom vid projektet Lokala Kompetenscentrums slutkonferens den 5 november 2014.

Dessutom anordnades i projektets regi ett slutseminarium den 25 februari 2015 i Orbaden. Under den första workshopen av två behandlades intressanta och relevanta frågeställningar och svar från enkätstudien. Den andra workshopen utgjordes av några av de frågor som användes vid intervjuerna, som ett direkt underlag till handlingsplanen.

Vissa frågeställningar har också lyfts i projektgruppen i samband med en upptaktskonferens i Orbaden den 2-3 oktober 2014, samt vid projektmöten via telebild 6 november 2014, 18 december 2014, 22 januari 2015 samt den 12 februari 2015.

När svaren från intervjuerna sammanställdes har det avgivits svar utifrån tre nivåer, de flesta är konkreta på operativ nivå, relativt många är taktiska och några få ligger på strategisk och långsiktig nivå. Handlingsplanen är därför byggd utifrån dessa tre nivåer och 3M begreppet.

Strategisk nivå

1. Ett politiskt beslut över blockgränserna om att lärcentra ska finnas som en del av utbildningssystemet.
2. Att landets lärosäten får ett tydligare uppdrag vad gäller utbildningar som bidrar till nödvändig kompetensförsörjning även utanför lokaliseringssorterna och att se till att högskolor, universitet och yrkeshögskolan har tillräckliga resurser för att kunna ge flertalet av de utbildningar som efterfrågas, på plats eller via distansöverbyggande teknik.
3. Möjliggöra för forskning- och utveckling (FoU) på lärcentra. Det skulle höja statusen på lärcentra om det fanns någon/några forskare och någon/några doktorander åtminstone på några större lärcentra. En fördel vore också om någon av forskarna ägnade sig åt forskning om lärcentra och distansstuderande.
4. Försök med ”frilän” där arbetsförmedlingens-, a-kassans-, försäkringskassans-, kommunernas-, Migrationsverkets samt CSN:s resurser kan användas tillsammans så att det underlättar för fler att kunna studera.

Taktisk nivå

1. Att kommunerna satsar tillräckliga resurser för att fortlöpande utrusta och bemanna lärcentra.
2. Se till att infrastrukturen byggs ut (fiber, mobiltäckning etc.) och att lärcentra ligger i framkant med teknikutvecklingen.
3. Att organiserade former för samarbete och samverkan med det omgivande samhället kommer till stånd med utgångspunkt från en större och bredare region.
4. Se till att kompetensförsörjning möjliggörs via ovan nämnda samverkan.
5. Möjliggöra så att flera programutbildningar läggs ut på flertalet lärcentra i regionen.
6. Underlätta bildande av studiegrupper på lärcentra och i fler utbildningar.
7. Någon form av flexibel användning av resurser för ökad kompetensförsörjning inom regionen.
8. Överenskommelser med flera lärosäten om att tillåta tentamina på lärcentrum, (via Nitus).
9. Utbildning av lärcentrapersonal i handledarfrågor.

Operativ nivå

1. Utökad och intensifierad samverkan mellan lärcentra i regionen och Högskolan i Gävle gällande frågor såsom information, marknadsföring och rekrytering av studerande.
2. Avdramatisera högre utbildning för att få fler högskolestuderande i vår region. Visa upp goda exempel.
3. Ta fram och genomföra ett standardiserat studeranderegistreringssystem för regionen.
4. Utforma en modell för behovsinventering och kartläggning av utbildningsbehov för arbetslivet.
5. Utveckla och genomföra flertalet av de efterfrågade högskoleutbildningarna, under förutsättning av tilldelade resurser.
6. Intensifiera sökandet av yrkeshögskoleutbildningar där det finns efterfrågan på arbetskraft i regionen.
7. Göra en checklista och rapportera teknikkrångel oavsett om det är mänskliga faktorn eller andra problem av teknisk eller administrativ art.
8. Kvalitetssäkra tekniken genom att åtgärda brister som framkommit i enkätstudien såsom teknikstrul och sådant som kan förväntas uppkomma via ovan nämnda checklista. Se till att alla (högskolans lärare, lärcentrpersonal och samtliga nybörjarstudenter) får en kurs i hantering av den distansöverbyggande teknik som kommer att användas i utbildningen/kursen.
9. I dialog med högskolorna förbättra distansstudierna genom åtgärder som t.ex. inspelade föreläsningar som är tillgängliga via webb.
10. Utskick av välkomstbrev genomförs till samtliga sökande till högskole- och universitetsutbildningar med syfte att erbjuda det lokala stöd som lärcentrum utgör. Utskick görs även till samtliga avgångselever som avslutar gymnasiet och vuxenutbildning i länet.
11. Att varje lärcentrum gör en studieguide med kontaktinformation, tillgänglighet och riktlinjer för lärcentrum.
12. Se till att Nitus kvalitetskriterier uppfylls på samtliga lärcentra.
13. Medverka till att det finns forum där studenter kan hjälpas åt med problemlösning då läraren inte är tillgänglig, t.ex. via lärplattform.
14. Genomföra kontinuerliga uppföljningar av studerande vid lärcentra, såsom kursavbrott, examinerade, i arbete efter studier, lärcentra service etc. I första hand gäller detta eftergymnasiala utbildningar.

Resultatspridning samt information och offentliggörande

Projektet har offentliggjorts på Cfl i Söderhamn samt på lärcentra i Bollnäs, Gävle, Hudiksvall, Ljusdal, Nordanstig, Ovanåker och Sandviken.

Förstudien kommer att spridas via en slutrapport samt en enklare skrift till målgrupperna samt till tjänstemän och beslutsfattare i länet.

Torsdagen den 16 april 2015 kommer projektledaren och medarbetarna att hålla ett seminarium via telebild med ett antal Nitusmedlemmar, där resultatet kommer att presenteras.

Förstudien kommer att presenteras för politiker och tjänstemän i de berörda kommunerna samt till övriga intressenter efter behov. Överlämnade av slutrapporten till Region Gävleborg sker torsdagen den 9 april 2015.

Förslag till åtgärder

Ett aktivt arbete kan redan nu påbörjas när det gäller samtliga punkter på den operativa nivån. Ett dilemma är dock bristen på resurser och samordning. Därför föreslår projektet att det skapas ett utvecklingsprojekt med syfte att implementera samtliga operativa åtgärder.

Utvecklingsprojektet skulle kunna bearbeta flera av de taktiska frågorna för att möjliggöra ett genomförande inom en treårsperiod.

Att framställa underlag för lösningar på längre sikt för de strategiska frågorna skulle också ingå.

Utvecklingsprojektet skulle med handlingsplanen som grund för utveckling av lärcentra genomföra en fördjupad studie. Den skulle omfatta Yh-studerande i hela regionen inklusive de privata anordnarna. En fördjupad analys av de mest intressanta delarna ur det föreliggande materialet bör ingå. En uppföljning av den nu genomförda studien skulle kunna genomföras 2017 av de som studerade hösten 2014 för att säkerställa att resultaten är hållbara över tid.

Avslutningsvis riktas ett varmt tack till Region Gävleborg som gjorde det möjligt att genomföra denna förstudie vilket medfört ökade kunskaper och insikter om betydelsen av lärcentras existens i vår region.

Söderhamn 2015-04-01

Jonny Engström, projektledare

Referenser

- Engström, J. (1997). *Högskoleutbildning på hemmaplan* (C:uppsats 1997:8). Uppsala universitet, Pedagogiska institutionen.
- Grepperud, G. & Thomsen, T. (2001) *Vilkår for et regionalt utdanningsløft* (U-VETT Publikationer nr.1) Universitetet i Tromsø, U-VETT.
- Roos, G. (2002). *Nya studerande. Studerande vid studiecentra i Hälsingland läsåret 1997/98* (Rapport nr 5) Bollnäs: Studiecentra Hälsingland.
- Roos, G., Engström, J. & Bäcklin, J. (1999). *Högskoleutbildning på Hemmaplan. Studerande och deras erfarenheter av distansstudier vid studiecentra i Hälsingland* (Rapport nr 2). Bollnäs: Studiecentra i samverkan.
- Roos, G. & Grepperud, G. (2007) *Leva och lära i Hälsingland. Studiecentra – pionjär och pådrivare*. (Rapport nr 7). Bollnäs: Studiecentra Hälsingland.
- Statistiska Centralbyrån. (2014) *Befolkningens utbildning. Befolkningens studiedeltagande efter region, kön, typ av studiedeltagande och år*. (UF0507B2).
- Statistiska Centralbyrån (2010) *Distansutbildning i högskolan. Har du slutfört kursen (klarat av alla poäng)? Svar fördelat efter antal distansregistreringar efter studietyp, svarsalternativ, variabel, kön och år*. (UF0543BL).
- Statistiska Centralbyrån. (2011) *antal examina i högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå efter universitet/högskola, examen, utbildningslängd, kön, ålder och läsår* (UF0205E1).

Universitetskanslersämbetet och SCB Högskolenybörjare 2013/14 vid Högskolan i Gävle efter föräldrarnas utbildningsnivå (UF 20 SM 1403).

Yrkeshögskolemyndigheten. *Rapport Studerandes sysselsättning 2013.*

Yrkeshögskolemyndigheten. *Rapport Studerandes sysselsättning 2014.*

Rapportserien Studiecentra Hälsingland består förutom de tre ovan nämnda även av:

Engström, J. (2006) *Första generationen Högskolestuderande. Fyra distansstuderande vid studiecentra i Hälsingland och deras berättelser.* (Rapport nr 6). Bollnäs: Studiecentra Hälsingland.

Roos, G., Brevner, E. & Bäcklin, J. (1999). *Framtida utbildningsplaner. Studerande vid komvux/kunskapslyftet våren 1998 i Bollnäs, Hudiksvall, Ljusdal, Nordanstig, Ockelbo, Ovanåker och Söderhamn* (Rapport nr 1). Bollnäs: Studiecentra i Hälsingland.

Roos, G. & Dahllöf, U. (2000). *Municipal study centres for higher education in Sweden. A report on a joint project for increased access in the province of Hälsingland* (Rapport nr 4). Bollnäs: Studiecentra i samverkan.

Roos, G., Dahllöf, U. & Baumgarten, M. (2000). *Studiecentra i samverkan om högre utbildning i Hälsingland. En studie om tillgänglighet i kommunalt perspektiv* (Rapport nr 3). Bollnäs: Studiecentra i samverkan.